

SEKSUALNO OBRAZOVANJE: Desetljeća borbe za znanje o temeljnim činjenicama

Piše: Branka Stipić | 13/12/2021

*Potpisima na brojne međunarodne konvencije o poštivanju ljudskih prava i sprečavanju nasilja država se obvezala da će djecu i mlade educirati o svemu što je bitno za njihov pravilan razvoj. Međutim, kad je riječ o obrazovanju iz područja ljudske seksualnosti već desetljećima uporno izbjegava djeci i mladima osigurati dostupnost potrebnih znanstveno utemeljenih činjenica i znanja u ovom jednom od najvažnijih područja života čovjeka. Posebice bitnima da ih dobiju u svojim formativnim godinama. Dok su seksualno uznemiravanje, zlostavljanje i seksualno nasilje, spolno prenosive bolesti, neplanirane trudnoće, rodno uvjetovano nasilje i vršnjačko nasilje dio svakodnevice, sveobuhvatno seksualno obrazovanje koje bi mlade poučilo kako to spriječiti ne postoji. U serijalu **“SEKSUALNO OBRAZOVANJE: Desetljeća borbe za znanje o temeljnim činjenicama”** obradit ćemo pozitivne primjere zemalja koje seksualno obrazovanje kao dio*

obveznog nastavnog programa provode već desetljećima, onu crnu stranu koja bude posljedica neznanja zbog nedostatka relevantnih informacija o razumijevanju i spoznaji sebe kao seksualnih bića i međuljudskim odnosima koji se u tom neznanju formiraju. Istražiti kakve poruke i pouke mladi dobivaju s interneta, posebice pornografskih stranica, kojima se u nedostatku sveobuhvatnog seksualnog obrazovanja okreću pa im pretežito budu i jedina mjesta 'edukacije' o ljudskoj seksualnosti.

“Mladi čovjek treba biti ODGOJEN za sretan spolni život, a ne samo POUČEN o njemu”, zaključio je još prije 60 godina zagrebački neuropsihijatar i seksolog **dr. Marijan Košiček**, autor i prvog priručnika “Seksualni odgoj” i **inicijator uvođenja** tog predmeta u zagrebačkim osnovnim i srednjim školama. Eksperiment uvođenja seksualnog odgoja kao izbornog predmeta bio je tek kratkotrajni bljesak, trajao je tek par godina u tek desetak zagrebačkih osnovnih škola.

Više od pola stoljeća kasnije prof. dr. **Aleksandar Štulhofer**, predstojnik Katedre za seksologiju na Odsjeku za sociologiju zagrebačkog Filozofskog fakulteta i autor žestoko napadanog 4. modula zdravstvenog odgoja propale Kurikularne reforme 2015. godine, koja je ukomponirala i par sati seksualnog obrazovanja učenicima viših razreda osnovne škole, rezignirano zaključuje: “Seksualne edukacije više nema. Taj rat je izgubljen”.

Istodobno se čak i Svjetski ekonomski forum, organizacija koja okuplja najutjecajnije političare, biznismene, javne osobe, bavi pitanjem seksualnog odgoja kao bitnim faktorom zdravog društva.

“Ljudi imaju spolne odnose puno ranije nego što postanu zreli, a nemoralno je uskraćivanje spasonosnih informacija mladim ljudima jer im seksualno obrazovanje omogućuje da donose informirane odluke o vlastitom tijelu i seksualnosti. Bolje razumijevanje vlastitog tijela daje mladima moć da zaštite svoje zdravlje i svoju budućnost”, poruka je Svjetskog ekonomskog foruma koju je izrekla **Helen Clark**, bivša premijerka Novog Zelanda i prva žena koja je vodila Razvojni program UN-a.

Europska unija kroz svoje dokumente, rezolucije, direktive... također jasno naglašava nužnost seksualnog odgoja. U Rezoluciji o pravima djece iz ožujka ove godine “poziva države članice da zajamče pravo na uključivo obrazovanje i da osiguraju pristup sveobuhvatnim informacijama o spolu i seksualnosti prilagođenima dobi”.

Posljednje istraživanje na temu treba li ili ne uvoditi seksualno obrazovanje u škole koje je u ožujku ove godine proveo Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje CESI pokazalo je da 78 posto hrvatskih građanki i građana smatra kako bi sveobuhvatno seksualno obrazovanje u školama trebalo biti obavezno i da je to dužnost države. Ta se želja zrcalila i mjesec dana ranije kroz **peticiju** koju je portal Reci.hr pokrenuo kao inicijativu za uvođenje sveobuhvatnog obrazovanja u škole, koju je u samo tjedan dana potpisalo više od 12 tisuća roditelja i nastavnika s komentarima da je država dužna njihovu djecu podučavati znanstveno utemeljenim činjenicama iz područja seksualnosti, da zato državi i plaćaju porez, a ona ih je neodgovorno prepustila da spoznaje i znanja o ljudskoj seksualnosti pokušavaju skupljati po internetu i društvenim mrežama, na kojima mnogi postaju tek laki plijen seksualnih predators, jer padaju u zamku koju su kreirali odrasli, da je seksualnost samo drugi naziv za seks, odnosno seksualne odnose.

Udruga za ljudska prava i građansku participaciju PaRiter iz Rijeke na tu je temu prije pet godina provela anketu među mladima, učenicima osnovnih i srednjih škola i roditeljima, koje se godinama ranije nije ni na koji način nije pitalo za stavove prema seksualnom obrazovanju. Pitalo ih se treba li im seksualni odgoj u školi i koje su to teme o kojima bi željeli dobivati znanja tijekom svog obrazovanja, a **rezultati** su bili fascinantni. Više od 80 posto mladih i više od 70 posto njihovih roditelja je za uvođenje seksualne edukacije u škole.

Možda se ipak razlozi za strahovanje profesora Aleksandra Štulhofera kako je rat za seksualnu edukaciju izgubljen danas tope?

Rijeka je i opet prva: uvode zdravstveni odgoj

Tisuće su izjava, dokumenata i znanstvenih i zdravorazumskih argumenata koji govore koliko je važno djeci govoriti i o seksualnosti kao o važnom dijelu života i za taj ih život "naoružati" svim mogućim znanstveno utemeljenim činjenicama koje će im pomoći da se u njemu lakše snađu. Nevjerojatno je velik postotak mladih koji ne koriste kontracepciju pri prvom spolnom odnosu, koji vjeruju da se pri prvom spolnom odnosu ne može zatrudnjeti, koji misle da je žena plodna svakog dana, a ne samo za vrijeme ovulacije, koji misle da je masturbacija štetna, koji vjeruju da nakon pobačaja žena ostaje sterilna, koji pojma nemaju što je menstruacija...

U takvom edukativnom mraku tračak svjetlosti probija se iz Rijeke, grada koji je predvodnik u mnogim stvarima. Primjerice, Riječani su prvi uveli u svoje škole građanski odgoj koji dobiva brojne pohvale među kojima je i ona od Europske komisije, a sada prelaze na sljedeći korak: uvođenje zdravstvenog odgoja čiji će dio, biti i seksualni odgoj, obrazovanje iz područja seksualnosti.

Zamjenica riječkog gradonačelnika **Sandra Krpan** i nositeljica tog projekta na pitanje zašto smatra da je baš sada došlo vrijeme za uvođenje tog predmeta odgovara: "Djeca moraju dobiti znanstveno utemeljene informacije o mentalnom i fizičkom zdravlju, a međupredmetnu nastavu o toj tematici djeca ne prepoznaju. Ne smije biti tabua o zdravlju. Kako kod nas to ne radi država, mi ćemo to napraviti kao jedinica lokalne samouprave".

Što bi to djeca i mladi uopće trebali učiti o zdravlju, pa onda i o seksualnosti? Sandra Krpan na to pitanje odgovara iz perspektive dvadesetogodišnjeg rada u obrazovanju, ali i duge političke karijere koju je posvetila promicanju ljudskih prava, humanitarnom radu, borbi za ženska prava, posebno prava na odlučivanje o vlastitom tijelu.

"Kad sam radila u osnovnoj školi i bila razrednica, pitala sam roditelje da li bi imali nešto protiv da s djecom na satu razrednika razgovaram o zdravstvenom i seksualnom odgoju. Složili su se. Iz ankete s mojim učenicima doznala sam da ne znaju kako se zaštititi od trudnoće, a neke djevojčice su mi priznale da su svoje prve informacije o seksu doznale iz serija na televiziji. Roditelji misle da se njihova djeca osnovnoškolci ne seksaju, no u zabludi su", kaže Krpan.

Učenicima trebaju znanstvene činjenice, a ne dogme

Zašto je uvođenje seksualnog odgoja tako velik problem u Hrvatskoj i zašto mu se određene interesne skupine tako žestoko protive?

“Mi smo tradicionalno i zatvoreno društvo u kojemu crkva ima velik utjecaj premda smo sekularna država. Vlada bi trebala imati hrabrosti reći da je i seksualni odgoj školski predmet baš kao i matematika za koju nitko ne pita roditelje žele li da je njihovo dijete uči. No, Vlada koketira sa svojim biračima i crkvom. Mlada smo demokracija i trebat će nam još sto godina, kao engleskom travnjaku, da počnemo prihvaćati jedni druge”, pesimistična je Krpan.

Tko će uopće predavati zdravstveni odgoj i govoriti učenicima, među ostalim temama, i o seksualnosti jer nastavnici nisu posebno educirani za tu tematiku? Riječani su toga svjesni pa predviđaju da u škole dovedu stručnjake, ponajprije zdravstvene struke, koji će učenicima govoriti znanstvene činjenice, a ne dogme. Odlučni su da učenike na svom području podučavaju zašto se, recimo, važno cijepiti, a ne da svoje mišljenje o tome grade na temelju onoga što pročitaju na društvenim mrežama. Računaju i na suradnju s udrugama, a stručni predavači bit će posebno honorirani za taj posao po istom modelu koji se sada primjenjuje u sklopu građanskog odgoja.

Nažalost, sve će se to početi događati najranije 2023. godine kad planiraju eksperimentalno uvođenje zdravstvenog odgoja da bi otkrili manjkavosti i ispravili ih kako bi u 2024. godini krenuo redovni program. No, i tada će Rijeka biti prva jer, kako sada stvari stoje, učenici u ostatku Hrvatske će još dulje čekati takav sadržaj u nastavi. Zagreb tek najavljuje uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja, i to kao izvannastavnu aktivnost, a zdravstveni se odgoj još uopće ne spominje.

U sljedećem nastavku o tome što je *dobroga seksualno obrazovanje donijelo u zemljama koje ga već godinama provode*

Serijal “SEKSUALNO OBRAZOVANJE: Desetljeća borbe za znanje o temeljnim činjenicama” ostvaren je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama